

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 13 februari 1903, kl. 1 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl.
Maj:t angående vidgad rätt till utträde ur statskyrkan.*

Till behandling af lagutskottet har hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *M. Höjer* väckt motion, n:o 32, af följande lydelse:

»Vid 1899 års riksdag väckte jag, likasom förut många före mig, förslag om sådan ändring i dissenterlagen, att det måtte lämnas fritt för hvarje svensk undersåte, som fyllt 21 år, att utträda ur den svenska statskyrkan utan att behöfva uppgifva något trossamfund, hvartill han ämnar öfvergå. Förslaget väcktes första gången vid 1877 års riksdag i den svenska statskyrkans intresse af en bland hennes herdar; det har sedermera, utom vid flera kyrkomöten, blifvit framställt vid riksdagarne 1882, 1883, 1885, 1886, 1891, 1893, 1894, 1896, 1898 och 1899. Fem gånger har lagutskottet tillstyrkt förslaget och sex gånger har det af Andra Kammaren antagits. Åren 1898 och 1899 blåste motvind för samvetsfriheten både inom utskottet och kammaren. Det är mitt hopp, att 1903 andra och gynnsammare vindar råda.

De skäl, som blifvit anförda för motionens öfverensstämmelse såväl med den religiösa frihetens oafvisliga kraf som med statens och statskyrkans egna intressen, äro för Riksdagens medlemmar väl kända; de hafva gång efter annan i motioner och under kamrarnes diskussioner upprepats och hafva aldrig blifvit vederlagda. Jag vill i allmänhet

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 7 Saml. 10 Häft. (N:is 14 och 15).

hänvisa till motiveringar i förut i ämnet afgifna motioner, närmast till motiveringen i den motion, jag själf afgaf vid 1899 års riksdag. Af allt hvad jag och andra yttrat vill jag här först och främst framhålla, att den svenska statskyrkan bland annat genom den lagbestämmelse, om hvars förändring här är fråga, utöfvar ett *samvetstvång*, som icke blir mindre verkligt därför, att kyrkans målsmän mena, att det icke finns, emedan kyrkan af sina medlemmar *icke* fordrar, att de i ord och gärning skola ansluta sig till hennes lära. För de *indifferente* — och de äro måhända i mångas ögon statskyrkans bästa, likasom de säkerligen äro hennes flesta barn — för dem finnes icke i det officiella kyrkliga väsendets dogmer och ceremonier något, som intresserar, ännu mindre oroar. För *dem* är allt detta, som borde vara det viktigaste, endast en form, en bokföringsfråga; de handla därefter och de förblifva, om de eljest iakttaga en yttre anständighet, ytterst respektabla människor. Men för de *samvetsömma*, d. v. s. för dessa kristna och hedningar, som bråka, som icke vilja *synas* vara hvad de icke *äro* och icke kunna förmå sig att genom en lögn komma ur lögnen, för dem äro lagens bestämmelser ett olidligt samvetstvång, emedan de hindra dem att vara i sanningen och måhända till och med delta i kyrkliga handlingar, som de med rätt eller orätt ringakta eller ogilla. Dessa samvetsömma äro till äfventyrs icke många, men deras rätt är därför icke mindre helig, och det är ett brott af samhället att kränka den.

Fienderna till den mycket obetydliga reform, hvarom nu är fråga, hafva äfven talat öfver måttan vackra saker om statskyrkans »missionerande verksamhet» och om »statens plikt att sörja för *alla* sina medlemmars religiösa omvårdnad». Hvad först beträffar kyrkans »missionerande verksamhet», så synes mig densamma böra vara föga framgångsrik, om den utöfvas bland människor och på människor, som blifvit kyrkans bittraste fiender, emedan de mot sin vilja kvarhållas inom hennes sköte. Den kan möjligen bära frukt äfven bland de affallna, bland dem, som hysa mot kyrkan ett vrångt sinne, *sedan* man visat sig akta samvetets frihet och gifvit till och med »hedningen» sin rätt. Hvad angår den statens *plikt*, hvarom nyss är ordadt, så säger jag än en gång, hvad jag förut har sagt, att denna plikt är redan delvis eftergifven, då enligt gällande dissenterlag »huru många som helst kunna flytta utom statskyrkans rämärken utan att staten äger *någon* garanti, att resenärerna *verkligen* inflytta i det trossamfund, till hvilket de förklarar sig *ärna* öfvergå». Det är också ganska visst, att många af de utflyttade aldrig flytta in på annat håll, emedan hvad de sökt var endast en *förevändning* att blifva statskyrkan kvitt. Hvad jag nu föreslår, är

blott en konsekvens af nu gällande bestämmelser, i syfte att »de bästa och hederligaste såväl kristna som hedningar, hvilka ej kunna finna sig i kyrkans gemenskap», måtte kunna lämna henne på *öppna vägar* för att sedan på eget ansvar vandra, dit deras samvete bjuder dem att gå. Det är i själfva verket, om man så vill, en liten fråga det gäller; men hennes lösning innebär dock ett steg mot det slutliga förverkligandet af den religiösa friheten.

På grund af hvad jag sålunda anført och med hänvisning till hvad förut till reformens förmån är i Riksdagen yttradt, får jag härmed värdsamt hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 31 oktober 1873, angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, att det må lämnas fritt för hvarje svensk medborgare, som fyllt 21 år, att utträda ur den svenska statskyrkan utan att behöfva uppgifva något trossamfund, hvartill han ämnar öfvergå.»

I öfverensstämmelse med en uppfattning, hvilken, såsom motionären omförmält, gjort sig gällande hos flera föregående Riksdagars lagutskott, håller det nuvarande lagutskottet före, att en sådan lagändring som den af motionären föreslagna bör vidtagas; och får utskottet till stöd för denna åsikt åberopa hufvudsakligen samma skäl, som förut vid olika tillfällen blifvit i sådant afseende anförda.

Äfven om 3 § i 1873 års förordning tolkas så, att medlem af svenska kyrkan kan öfvergå till hvilket kristet trossamfund som helst, kvarstår dock den inskränknigen, att en person, hvilkens religiösa uppfattning i en eller flera punkter skiljer sig från svenska kyrkans, icke kan utträda ur denna kyrka, såvida han icke kan uppgifva ett bestämdt trossamfund, till hvilket han vill ansluta sig. Det kan icke förnekas, att oaktadt den mångfald af olika trossamfund, som vår tids religiösa lif framkallat, mången kan finnas, som icke känner sitt samvete tillfredsställdt med att öfvergå till något af dessa samfund. Han har då att välja mellan att kvarstå inom svenska kyrkan, hvilkens åskådning han kanhända i väsentliga delar ogillar, eller att öfvergå till ett annat religionssamfund, i hvars läror han icke heller kan instämma.

Visserligen fordrar nämnda förordning icke öfvergång, utan endast uppgift om tillämnad öfvergång till ett visst trossamfund. Men den utväg, som härigenom beredes, att undvika ett val af nyss angifna beskaffenhet är onekligen föga tilltalande, åtminstone för personer med

mera känsligt samvete. Följden af inskränkningen har också blifvit, att många kvarstannat inom kyrkan, hvilka icke blott afvika från hennes läror, utan mot henne hysa ett rent af hatfullt sinnelag, hvilket, om ej framkallas, åtminstone i väsentlig mån ökas af tvånget att kvarstå inom kyrkan. Ett sådant förhållande står enligt utskottets uppfattning i strid mot religionsfrihetens grundsatser och kan ej vara annat än till skada för kyrkan själf.

Vid sidan af denna synpunkt af individens rätt att i trossaker vara fri från alla tvingande band och i religiöst hänseende slippa gälla för annat, än han verkligen är, kan man ställa synpunkten af kyrkans rätt att värna sig för fientliga angrepp från dess egna medlemmar. Är kyrkan ett samfund, som för sitt bestånd kräver enhet i öfvertygelse och handlingssätt samt ett kraftigt församlingslif, torde det vara hennes obestridliga rätt att icke behöfva inom sin gemenskap kvarhålla olika tänkande, hvilka kunna befaras motarbeta kyrkans mål och skada hennes verksamhet. Vidare bör här tagas i betraktande, att vår tids skiftande mångfald af trosläror har att uppvisa mera än en dylik lära, hvars beskaffenhet att vara kristen eller icke kan vara tvifvel underkastad, samt att vid sådant förhållande det mången gång torde vara en vansklighets sak för en samvetsgrann själasörjare att afgöra, huruvida den lära, som omfattats af ett trossamfund, till hvilket en församlingsmedlem anmält sig vilja öfvergå, kan anses kristen, och utträde ur statskyrkan alltså får beviljas.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte, med bifall till förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, att det må lämnas fritt för hvarje svensk undersåte, som fyllt tjuguet år, att utträda ur den svenska statskyrkan utan att behöfva uppgifva något trossamfund, hvartill han ämnar öfvergå.

Stockholm den 13 februari 1903.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

af herrar *Gustaf Andersson* och *Sörensson*, hvilka ansett, att utskottet bort afstyrka motionen.

Herrar *Hedenstierna* och *Leman* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
